

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Din kollega på nätet - pedagogisk resurs eller nödlösning?

En kvalitativ studie av lektioner på sajten Lektion.se

Veronika Jakobsson

LAU390

Handledare: Lena Olsson

Examinator: Jan Strid

Rapportnummer:

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Din kollega på nätet - pedagogisk resurs eller nödlösning? En kvalitativ studie av lektioner på sajten Lektion.se

Författare: Veronika Jakobsson

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Lena Olsson

Examinator: Jan Strid

Rapportnummer:

Nyckelord: Digitala läresurser, Läsförståelse, Grundskolans tidigare år, Styrdokument, Målstyrning, Lektion.se

Sammanfattning

Lektion.se är ett välkänt och välanvänt forum där användare kan dela med sig av lektionsunderlag. Det har möjligheten att vara en plattform för pedagogiska möten. Syftet med denna uppsats är att undersöka om underlagen på Lektion.se kan vara en pedagogisk resurs och om sajtens struktur främjar en målstyrd undervisning.

De frågeställningar som besvaras är: Kan underlaget på sajten Lektion.se användas för att utveckla elevers läsförståelse? Uppfyller underlaget på sajten Lektion.se läroplanens mål om läsförståelse?

En kvalitativ analys av sex lektionsunderlag från sajtens populäraste publikationer visar att detta källmaterial kan användas för att utveckla elevers läsförståelse. Men underlagen har varierande språklig kvalitet och den pedagogiska tanken redovisas inte. En analys av dessa lektionsunderlag visar också att de inte uttryckligen behandlar läroplanens mål om läsförståelse men att de till viss del ändå uppfyller dem.

Lärare måste i sin yrkesutövning kunna motivera sin undervisning utifrån skollag och styrdokument och vidare vetenskaplig forskning. Därför måste varje pedagog som användare av Lektion.se kritiskt granska varje enskilt lektionsunderlag för att kunna försvara användandet av detta underlag som en resurs i läsundervisning.

Förord

Under fältstudierna i min utbildning har jag observerat att pedagoger gärna använder sig av forumet Lektion.se i sin undervisning. Lektion.se är ett icke granskat, fritt forum där lärare kan dela med sig av egenförfattat material. Användandet är utbrett och man behöver sällan förklara för en pedagog vad Lektion.se är för något. Det är en resurs som används av lärare, ofta när inspiration och tid tryter. Ett exempel var när jag besökte en skola vars läromedelsbeställning blivit försenad med många veckor. Pedagogerna hade då vid många tillfällen skrivit ut färdiga uppgifter från denna sajt istället för att planera ett arbete utan läromedel.

Läsförståelse = Läskort? Majoriteten av de skolor jag besökt har lådor med kort som hör till elevernas läsebok. Det är förskrivna frågor med ökande svårighetsgrad som eleverna svarar på utifrån den text de arbetar med. Eleverna lämnas att själva leta fram svaren i texten för att sedan svara skriftligen i sin skrivbok. Eleverna brukar vara medvetna om att de arbetar med läsförståelse när de sitter med korten men finns det inget annat sätt att öva läsförståelse?

På ovanstående sätt jobbar de ensamma, utan strategier (eller snarare med egna strategier; t.ex. var det vanligt att de inte läste kapitlet utan hade lärt sig att söka upp det ord som frågan var centrerat på och skriva av den meningen från boken), skilt från samtal eller diskussion! Jag anser att man också måste ta vara på ögonblick i vardagen. Exempelvis när elever läser upp sin läsläxa, vilket oftast sker på veckobasis i de flesta skolor jag besökt, så kan man lyssna ärligt på *vad* de säger. Visa att läraren tycker det eleven gör är viktigt och är genuint intresserad. När elever själva väljer böcker på bibliotek eller från hemmet är det ofta en reflektion av deras identitet och viktigt för dem. Då bör man som pedagog ta sig tid till att visa att varje elev är viktig. Under min verksamhetsförlagda utbildning fick jag ibland överraskade blickar från elever när jag frågade något om texten de läst upp för mig. I andan av Chambers boksamtal ställde jag frågor som "Jag undrar...", "Hur lång tid tror du det tog för allt att hända?", "Vilken av personerna blev du mest intresserad av?", "Var utspelar sig berättelsen?" (Chambers, 1998, s.108-120). Den invanda rutinen var att de fick en kråka i läsloggen som visade att en fröken hade lyssnat och eventuellt fick de ett klistermärke. Mina frågor möttes däremot med några sekunders tvekande innan de flesta elever började berätta intensivt om texten medan vissa "inte kom ihåg" riktigt vad de hade läst. Här hade jag som pedagog möjlighet att se vilka som verkligen behövde stöd i sitt läsande. Vissa behövde mer utmanande böcker, vissa behövde kanske en annan genre för att återfå läslusten och de flesta behövde olika strategier för att komma vidare i sin läsutveckling. Att lägga tid på små samtal i vardagen, en och en, tror jag är otroligt viktigt. Att inte bara höra om eleverna stakar sig när de läser orden och dra slutsatser därifrån om var eleverna befinner sig i sin utveckling. Läsning är så mycket mer än bara avkodning, mer än bokstäver på ett papper!

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förord	2
Inledning	4
Styrdokument	5
Syfte och problemformulering	7
Litteratur och teoriöversikt	7
litteratur	7
teoriöversikt	11
Design metoder och tillvägagångssätt	11
metod	11
urval	12
etisk hänsyn	12
reliabilitet	12
validitet	13
generaliserbarhet	13
metoddiskussion	13
Resultatredovisning	14
källmaterial	14
<i>Utgör lektionsunderlagen på sajten Lektion.se en resurs för att utveckla elevers läsförståelse?</i>	18
<i>Uppfyller lektionsunderlagen på sajten Lektion.se läroplanens mål om läsförståelse?</i>	19
slutsats	21
Diskussion	21
Referenser	25

Inledning

”Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.” (Skolverket, 2011b, s. 88). Så är den första punkten formulerad som beskriver verksamhetens centrala innehåll i ämnet svenska i åk 1-3. I åk 4-6 ökar nivån till: ”Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna” (Skolverket, 2011b, s. 88). Progressionen fortlöper i åk 7-9 då det centrala innehållet skall tillgodose ”Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang” (Skolverket, 2011b, s. 89). Genom grundskolans alla årskurser har Lgr11 en tydlig progression gällande elevers läsförståelseutveckling. Det är därför också essentiellt att elever får kontinuerlig undervisning i ämnet för att i de nästkommande årskurserna ha de förförståelser som krävs för att nå upp till nästa steg.

Fastän läroplanen är formulerad så att läsförståelsen och tolkningskompetensen är central kan man ändå tycka att skolans arbete att jobba mot att utveckla elevers läsförståelse kan komma lite i skymundan. Man arbetar bra och hårt mot avkodningen men lämnar läsförståelsen åt eleven själv. Stensson (2006) formulerar det på följande sätt: ”Undervisningen i svenska skolor har alltför länge varit styrd av lästekniska färdigheter. Alltför lite tid har ägnats åt läsförståelse och tolkning. Man har trott att läsförståelse uppnår eleverna av sig själva eller med hjälp av frågeformulär.” (s. 19)

Ibland kan en uppgift i sig vara nyttig för barnen, medan sättet den presenteras på eller vilket tema den har kan skapa en konflikt. Ett exempel från min praktik är då eleverna skulle arbeta med syntax. Detta var något många i klassen behövde träna på då majoriteten inte formulerade fullständiga meningar, inte skilde på versaler och gemener och hade svårigheter med punktering. Uppgiften från Lektion.se som de fick arbeta med bestod av fyra meningar med omkastad ordföljd samt illustrationer som skulle kompletterade handlingen. När jag fick underlaget i handen och skulle hålla en genomgång med klassen utifrån denna hade eleverna föregående vecka arbetat med en liknande uppgift (från samma upphovsman på Lektion.se). Ett problem uppstod då ”berättelsen” (eller ”sagan” som eleverna kallade den), den tidigare uppgiften, hade haft ett annat språk och en annan litterär genre än den jag nu skulle arbeta med. Upplägget på uppgifterna var identiskt men veckan innan hade eleverna fått en uppgift med klassiskt sagotema (”det var en gång”, tretalet osv). Den jag arbetade med nu var istället en berättande redogörelse för en familjs skidsemester. Eftersom eleverna inte visste vad de arbetade med (syntax) antog de att sagor var temat (vi höll på att skriva egna sagor parallellt vid tillfället). Eleverna kunde därför inte förstå meningen med uppgiften och tappade motivationen.

Pedagogen Britta Stensson ställer följande frågor:

Vad är viktigt att göra i skolan, varför är det viktigt och hur ska vi genomföra det? Vad ska vi arbeta med och hur ska detta arbete gå till? Dessa eviga didaktiska frågor måste vi ställa och diskutera med kollegorna. Vår syn på människan och samhället visar sig både i undervisningens innehåll och i dess form. Vår praktik måste stå i överensstämmelse med det vi tror på och då hjälper det att sätta ord på det vi gör och varför vi gör det. Det går inte att hastigt stjäla en kollegas lektion eller göra några kopior av något man hittat i en lärarhandledning. Om det ska finnas glädje i undervisningen och kännas utvecklande måste det finnas en pedagogisk linje som tvingar till eftertanke och kreativitet både hos läraren och hos eleven. I en skola där det sker ett utbyte och

ett samarbete mellan elever och lärare blir undervisningen och lärandet meningsfulla aktiviteter.

(Stensson, 2006, s. 35)

Att arbeta med olika genrer är viktigt men det måste ske genom en meningsfull progression för att väcka lust till lärande. Stensson menar att ”Det måste finnas progression i det man gör. Det arbete lärare och barn gör på >mellanstadiet> [år 4-6] måste vara en utveckling av det som man gjort tidigare. Arbetet bör ske i helklass, i mindre grupp, två och två och enskilt.” (Stensson, 2006, s 68)

Lärarnas riksförbund samt Lärarförbundet har tagit fram *Yrkesetiska principer för läraryrket*. Under kapitlet *Läraryrket och den professionella yrkesutövningen* som handlar om hur lärare förväntas handla i sin profession nämns att man ständigt skall sträva efter kompetensutveckling och arbeta mot att höja kvalitén i verksamheten. ”Lärare arbetar utifrån en vetenskaplig kunskapsbas kring lärande och vidareutvecklar det pedagogiska arbetet enligt aktuell forskning och beprövade pedagogiska erfarenheter. Lärare tar därför ansvar för att utveckla sin kompetens både när det gäller yrkets utveckling och innehåll i undervisningen.” (Lärarens handbok, 2008, s. 194)

I dagens samhälle får digitala läromedel en självklar plats i undervisningen, självklar på grund av att digitala media integreras på allt fler ställen i samhället: ”Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. [...] Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt.” (Skolverket, 2011b, s. 9). Detta examensarbete lägger sitt fokus på en sajt, Lektion.se, där pedagoger kan ladda upp lektionsunderlag och dela erfarenheter med varandra. Frågan är vilken resurs dessa underlag utgör? Har de den kvalitet som krävs för att ingå i en väl underbyggd läsundervisning med stöd i styrdokument?

Styrdokument

Anledningen till att jag behandlar den gamla läroplanen Lpo 94 i denna uppsats är att en frågeställning handlar om onlinebaserade lektionsunderlags förankring i läroplanen. I det källmaterial jag använder finns underlag som kan ha skrivits och/eller använts innan införandet av den nya läroplanen Lgr 11. Att kritiskt granska källmaterial (som kan ha skrivits med Lpo 94 som underlag) endast utifrån Lgr 11 kan ge missvisande resultat då de båda läroplanerna skiljer sig från varandra på flera punkter. Detta skulle i sin tur kunna ge en orättvist negativ bild av källmaterialet.

Skillnaden mellan Lpo 94 och Lgr11 är främst en skillnad i ton. Lgr11 uttrycker på ett mer specifikt sätt vad som skall ingå i undervisningen och hur det skall utvärderas. ”Arbetet med att revidera kursplanerna har syftat till att förtydliga texterna och göra de olika ämnens kursplaner mer likvärdiga.” (Skolverket, 2011a, s.6)

Nedan följer de strävansmål och kunskapsmål från **Lpo 94** och kursplan i ämnet svenska som är centrala för denna undersökning, som gäller läsförståelse och grundskolans tidigare år:

2.2 Kunskaper

Mål att sträva mot

”Skolan skall sträva efter att varje elev befäster en vana att självständigt formulera ståndpunkter grundade på såväl kunskaper som förnuftsmässiga och etiska överväganden.” (Lärarens handbok, 2008 s.42)

”Skolan skall sträva efter att varje elev lär sig att lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden” (Lärarens handbok, 2008 s.42)

Mål att uppnå i grundskolan

”Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift,” (Lärarens handbok, 2008 s.42)

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

”Eleven skall kunna läsa med flyt både högt och tyst och uppfatta skeenden och budskap i böcker och saklitteratur skrivna för barn och ungdom, kunna samtala om läsningens upplevelser samt reflektera över texter,” (Skolverket, 2009, s.26)

Nedan följer syftesförklaring, centralt innehåll och kunskapskrav från **Lgr11** och kursplan i ämnet svenska som är centrala för denna undersökning, som gäller läsförståelse och grundskolans tidigare år:

Syfte

”Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära.” (Skolverket, 2011b, s. 222)

”Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra.” (Skolverket, 2011b, s. 222)

”Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.” (Skolverket, 2011b, s. 222)

”I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden” (Skolverket, 2011b, s. 222)

Centralt innehåll åk 1-3

”Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.” (Skolverket, 2011b, s. 223)

”Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt litterära personbeskrivningar.” (Skolverket, 2011b, s. 223)

Centralt innehåll åk 4-6

”Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.” (Skolverket, 2011b, s. 224)

”Berättande texters budskap, språkliga drag och typiska uppbyggnad med parallellhandling och tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.” (Skolverket, 2011b, s. 225)

”Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.” (Skolverket, 2011b, s. 225)

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

”Genom att kommentera och återge några för eleven viktiga delar av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven föra enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna och relatera detta till egna erfarenheter.” (Skolverket, 2011b, s. 227)

Syfte och problemformulering

Syftet med examensarbetet är att undersöka om Lektion.se kan utveckla elevers läsförståelse samt om detta publika, icke granskade forum uppfyller läroplanens mål angående barns utveckling i läsförståelse. Kan det finnas en fara med att förlita sig på en sajt som Lektion.se när man planerar sin verksamhet eller är det ett utmärkt sätt för pedagoger att nätverka och dela erfarenheter?

Följande frågeställningar ska besvaras i studien:

Utgör lektionsunderlagen på sajten Lektion.se en resurs för att utveckla elevers läsförståelse?

Uppfyller lektionsunderlagen på sajten Lektion.se läroplanens mål om läsförståelse?

Litteratur och teoriöversikt

I detta avsnitt kommer jag att presentera den litteratur som legat till grund för undersökningen och därefter följer en beskrivning av de teorier som genomsyrar mitt arbete.

Litteratur

Mellan raderna - strategier för en tolkande läsundervisning av Britta Stensson återkommer flera gånger i denna uppsats. Dels för att ämnet är relevant för undersökningen, men också för att det är

en metodbok om hur man utefter hennes erfarenheter bör arbeta med läsning i skolan. Något som är snarlikt lektionsunderlagen på Lektion.se som också kan ses som metodböcker i miniatyr. I ovan nämnda bok delar Stensson med sig av egna erfarenheter och ger exempel på hur hon arbetat i ett försök att ge en inblick i hur man på ett framgångsrikt sätt arbetar med läsning i skolan. Författaren är verksam lärare på en grundskola i Göteborgsområdet. Verksamheten som hon byggt upp tillsammans med kollegor fokuserar på läsning. Framförallt fokuserar den på att inte enbart träna elever i avkodning och låta resten komma av sig självt, utan att aktivt arbeta mot att lära ut olika strategier för elever att tolka texter de möter.

Skolan ser som sin uppgift att lära barnen koda av och tror att förståelse och tolkning sedan kommer av sig självt. Därmed utövar den en mekanisk syn på läsning. Läsa lär man sig på lågstadiet och sedan gäller det att tillämpa och utveckla denna förmåga. Tillämpningen och utvecklingen består då ofta i att barnen ska kunna ta fram information, det vill säga kunna besvara frågor på innehållet. Sällan handlar det om att utveckla den tolkande förmågan. Skolan talar egentligen inte om tolkning utan hellre om förståelse. Med förståelse menar man då förmågan att söka svar på frågor i texten.

(Stensson, 2006, s. 14)

Pedagogerna på Stenssons skola ägnar 2 timmar om dagen åt läsning på olika sätt. Stensson anser också att eleverna bör läsa minst 30 min hemma varje dag för att bli goda och vana läsare. Genom att ägna så mycket tid till läsning i skolans verksamhet väljer man naturligtvis bort något annat. Stensson menar att man får vara medveten om detta och försvara sina val och granska vad som man anser är viktigt för elevers utveckling (Stensson, 2006, s. 15-21). Hon använder olika typer av texter, skönlitteratur, bilderböcker, poesi osv. I sin undervisning. Däremot menar Stensson att man måste förhålla sig kritiskt till metoderna i alla metodböcker, inklusive hennes egen, och granska hur den kan implementeras i mottagarens klassrum:

Hur gör vi för att förstå orden som står på bokens sidor? Hur gör vi för att skapa helheter av alla orden och ta till oss det som inte står där - alla tomrummen? Hur ser mötet mellan text och läsare ut? Vi använder oss av många olika strategier för att gå in i bokens värld. [...] Hur det konkret ska gå till i den enskilda klassen beror på vem läraren är och hurdan klassen är och vad de gjort tidigare. Det jag skriver måste läraren omtolka och göra till sitt så att det passar henne själv och de barn hon undervisar. Börja i det lilla. Det viktigaste tror jag är att ge arbetet tid. Lika viktigt är det att barn och lärare har roligt tillsammans.

(Stensson, 2006, s. 67-68)

Digitala lärresurser är allt vanligare förekommande i dagens skola. Men trots möjligheterna som öppnas genom digitala media så har kvaliteten hos samtida lärresurser ifrågasatts (se Olsson, 2009) och lärares behov av kompetens för att kunna kritiskt granska de digitala lärresurserna har diskuterats:

The students in cooperation with their teachers must be able to know how to find information from reliable sources, compile material, review and value the information in order to present their studies. The teachers, as well as the students, have to possess a digital competence.

(Olsson, 2010 s. 4)

Wiksten Folkeryd, af Geijerstam och Edling behandlar i sin artikel, *Textrörlighet - hur elever talar om egna och andras texter*, hur elever i åk 5 och 8 berättar om lärobokstexter, egenproducerade

texter, etc. Författarna menar att elever har olika nivåer av textrörlighet. Dessa är: *textbaserad rörlighet*, *rörlighet utåt* och *interaktiv rörlighet*. Så här beskriver författarna de olika nivåerna:

Textbaserad rörlighet: Eleven befinner sig i texten, på ord-, sats- eller helhetsnivå. Denna typ av rörlighet innebär att eleven kommenterar innehåll och struktur i texten på en ytlig och/eller djup nivå.

Rörlighet utåt: Eleven står med ena benet i texten och det andra i den egna erfarenhetsvärlden. Det innebär att eleven associerar utåt till egna upplevelser och tankar.

Interaktiv rörlighet: Eleven diskuterar mottagare och sammanhang kring texten. Det innebär att eleven distanserar sig från texten och funderar över vem som skall läsa den och varför man skall arbeta med text och textuppgift.

(Bjar, 2006, s. 170-171)

Författarna menar att man inte ska värdera de olika typerna av rörlighet i texten utan att de helt enkelt har olika funktioner. När man exempelvis letar efter specifik fakta krävs en viss nivå; textbaserad rörlighet. ”Men [man] kan däremot inte klara sig med enbart en textbaserad rörlighet om man får i uppgift att läsa debattinlägg och sedan själv övertyga en läsare om att plågsamma djurförsök bör avskaffas. Då är det viktigt att ha en föreställning om vem som ska övertygas, alltså vem läsaren är, genom en interaktiv rörlighet.”(Bjar, 2006, s. 171) För att kunna överföra sina erfarenheter från en situation till en annan krävs en rörlighet utåt. (Bjar, 2006, s.184) För att ta aktiv ställning till författaren bakom texten krävs att man ifrågasätter dennes intentioner:

I all text finns alltså en möjlighet till interaktion mellan läsare och skribent. Kommunikationen med en läsare kan göras tydligare om eleven är medveten om vem den tänkta läsaren är. Tidigare forskning visar också att eleven skriver bättre texter då de skriver för en verklig mottagare (Nilsen 1999) För att uppnå det kommunikativa syftet med texter som eleven läser och skriver är det också viktigt att elever ges möjlighet att fundera kring vad man vill uppnå med texten eller vad den kan användas till.

(Bjar, 2006, s. 177)

Wiksten Folkeryd m.fl. menar också att när de studerat elever i åk 5 och 8 och sett på hur på klassens låg- respektive högpresterande elever (lärarens benämning) ligger i sin textuella rörlighet kommer de fram till bland annat att det är vanligare att elever klarade av den textbaserade rörligheten än de andra nivåerna. De högpresterande eleverna klarade de övriga nivåerna medan de lågpresterande eleverna främst befann sig på den textbaserade rörligheten. Det man även kunde se i studien var att klyftan mellan de hög- och lågpresterande eleverna ökade från åk 5 till åk 8 och att de lågpresterande eleverna i 8:an knappast hade någon textuell rörlighet alls. (Bjar, 2006, s. 179-185) Författarna anser att denna klyfta kan minskas genom en aktiv undervisning i textrörlighet. (Bjar, 2006, s.184)

Anledningen till att eleverna klarar den textbaserade rörligheten bäst kan vara att det är denna typ av textdiskussioner som helt dominerar läroprocessen kring texter. I de fall där man pratar om text koncentrerar man sig på textens innehåll och diskuterar sällan varför man skriver eller läser en text. Man talar heller inte om vem mottagaren av texten är och i många fall finns inte heller någon läsare av den skriva texten.

(Bjar, 2006, s. 183-184)

Reichenberg illustrerar, i sin artikel *Att läsa mellan och bortom raderna*, vikten av att ha en tydlig mottagare och kännedom om dennes språkliga behov genom att påpeka att böcker som blivit bearbetade för att underlätta läsning faktiskt har blivit mer svårlästa:

Försök har ingalunda saknats när det gäller att bearbeta lärobokstexter i syfte att öka läsbarheten i dem. Exempel på detta är lättlästa versioner av lärobokens originaltexter i exempelvis historia, samhällskunskap, geografi, religionskunskap, naturkunskap och skönlitteratur. Undersökningen visar emellertid att läsbarheten inte ökade utan snarare tvärtom, de lättlästa versionerna visade sig allt annat än lättlästa (Hvenekilde 1983; Petretorius 1995; Reichenberg 2003)

(Bjar, 2006, s. 215)

I en PISA-undersökning från år 2000 undersökte man läskompetensen hos 15-åringar och Sverige rankades högt. Svenska tonåringar var skickliga på att läsa ut information ur och tolka texten men hade svårare att reflektera över det de hade läst. (Bjar, 2006, s. 213). Reichenberg redogör för en undersökning hon utförde på elever i åk 7 i läsförståelse där hon fann liknande resultat som i PISA-undersökningen. Vissa av uppgifterna i hennes undersökning var av faktakaraktär medan andra var ”inferensfrågor, dvs. frågor som krävde att eleverna läste mellan och bortom raderna” (Bjar, 2006, s. 213). Faktafrågorna var inte något problem för eleverna att läsa ut men många av eleverna hade svårigheter med att förstå hur de skulle tackla inferensfrågorna. (Bjar, 2006, s. 213)

Reichenberg menar att en lärobok aldrig kan bli så bra att den kan hanteras av eleven utan handledning. Lärare måste vara delaktiga i processen och tillgodose eleverna med goda lässtrategier:

Naturligtvis är arbetet med att skriva bättre och mer begripliga läroböcker viktigt. Men det får inte undanskymmas det faktum att ett läromedel aldrig kan bli en fristående del av undervisningen som eleverna skall hantera på egen hand. Samtalet före, under och efter läsningen är viktigt för förståelsen (Lundberg & Herrlin 2003) Dessutom handlar läsutveckling bortom de mest elementära stadierna om att kunna läsa inte bara tillrättalagda texter utan också sådana som är mer informationstäta, dvs. innehåller mycket implicit information. Därför är det viktigt att uppmuntra och lära elever att utveckla en mer aktiv och reflekterande hållning när de läser.

(Bjar, 2006, s. 216)

Reichenberg talar om QtA (Questioning the Author) som en strategi för att arbeta med läsförståelse. Tanken är att eleven ska ifrågasätta textens bakgrund istället för att anse att detta är oantastligt. Detta för att kritiskt granska det som står, som faktiskt är någons åsikter, och hur eleverna ställer sig till dessa. När eleven ser närmre på textens uppbyggnad och funktion kan man synliggöra hur författaren måste anpassa texten efter den tänkta mottagaren för att på ett effektivt sätt föra fram sitt budskap. (Bjar, 2006, s.222-223)

QtA vill bryta ner avståndet mellan läsare och författare och uppmärksamma eleverna på att författaren har ett stort ansvar när det gäller texters läsbarhet (Beck m.fl. 1997). Därigenom har den en demokratiserande funktion. Vidare syftar den till att träna elever att bli aktiva medskapande läsare genom att få dem att ställa frågor till texten och komma med förslag till omformuleringar av den.

(Bjar, 2006. s. 222-223)

Reichenberg tar även upp ingångs- och uppföljningsfrågor som ett sätt att utröna om och hur

eleverna förstår en text medan de samtidigt bli varse om att det finns en person bakom texten.

Teoriöversikt

Sociokulturellt perspektiv

Vygotskij, som är den sociokulturella teorins upphovsman, menar att vi utvecklas och skapar mening endast i social samverkan. Utveckling är en fortgående process och lärande är beroende på var man befinner sig i sin utveckling. Liksom Piaget, anser också Vygotskij att ett barn ej kan lära något som denne inte är mogen för. (Dysthe, 2003, s. 75-83). Bakhtin, menar att dialogisk samtalsform är nödvändigt för lärande.

I utbildningssammanhang är detta insikter som ställer upp en viktig premis för att förstå varför kreativa möten med texter och aktivt deltagande i dialog med lärare och andra elever utgör en nödvändig förutsättning för förståelse och lärande.

(Dysthe, 2003, s.101)

Matteuseffekten

”Var och en som har, han skall få, och det i överflöd, men den som inte har, från honom skall tas också det han har” (Bibel, 1999, 25:29). Denna vers är bakgrunden till termen Matteuseffekten. Matteuseffekten innebär att en negativ attityd mot den egna förmågan blir självuppfyllande och leder till en nedåtgående spiral. (Bjar, 2006, s. 218)

Design, metoder och tillvägagångssätt

Under detta avsnitt kommer jag att presentera den metod jag arbetat med. Därefter följer en beskrivning av hur jag gjort mitt urval samt en redogörelse av arbetets etiska hänsyn. Avsnittet avslutas med en genomgång metodens reliabilitet och validitet samt huruvida studien är generaliserbar och därefter problematiseras metoden i en metoddiskussion.

Metod

I studien ingår både ett kvalitativt och ett systematiskt urval av lektionsunderlag från en databas. En kvalitativ analys av underlagen ger svar på de frågor som ställs i denna studie. Det finns olika sätt att få fram resultat ur en kvalitativ analys: ”Hur skall man förhålla sig till de tänkbara svaren på de preciserade frågor som formulerats? [...] Med det öppna förhållningssättet styrs undersökningen i högre grad av innehållet i de aktuella texterna.” (Esaiasson, 2007, s. 244-245). Genom att använda sig av ett öppet förhållningssätt blir det nödvändigt att i viss mån tolka innehållet i texterna. Då inga texter uttrycker sig på ett uniformt sätt behöver forskaren förhålla sig aktivt till sitt material.

Filosofen Mats Furberg har i den, tyvärr, opublicerade promemorian *Att läsa resonerande texter* fångat det centrala i tillvägagångssättet. Det handlar om att läsa aktivt, att ställa frågor till texten och att se efter om texten, eller man själv, kan besvara dessa frågor. Frågorna handlar ofta om hur argumentationskedjan ser ut: vilken är textens poäng? Stöds poängen av det som sägs? Vilka är egentligen argumenten och på vilka premisser vilar slutsatserna?

(Esaiasson, 2007, s. 237)

Svar på de frågor som ställs i studien går inte att utläsa direkt ur källmaterialet utan måste utläsas mellan raderna, tolkas. Tolkningsen sker med källmaterialet som grund och genom forskarens förståelse. ”En kvalitativ textanalys är något mer än en sammanfattning av den aktuella texten. Vi säger det igen i än rakare ordalag: Det är du som berättar en historia med hjälp av texten, det är inte texten som berättar en historia för dig.” (Esaïasson, 2007, s. 243)

Urval

Vid en sökning på Lektion.se med följande sökkriterier: Ämne: Svenska, Årskurs: F - 6 blev antalet träffar 3766 (28 december) och ett totalurval var därför inte aktuellt i denna studie. Källmaterialet som ingår i denna undersökning har blivit utvalt enligt vissa kriterier, som är stipulerade av resurshänsyn och för att få bredd. På Lektion.se beskrivs vilka publikationer som hamnar på de populära listorna: ”Lektioners popularitet baseras på summan av antalet tummen upp de har fått och antalet nedladdningar som gjorts, dividerat med tiden lektionen har funnits på Lektion.se”. (Lektion.se 111208) Tre av de mest populära publikationerna inom ämnet svenska i grundskolans tidigare år har valts ut, de arbetar uttryckligen eller skenbart (se tolkning, ovan) med elevers läsförståelse. Lika många har valts ut från de mest populära publikationerna på sajten fast med sökordet ”läsförståelse” som specifikation.

Nedan presenteras de populära publikationer **utan** något specifikt sökord som analyserats i studien. Siffran som står inom parentes är antalet tummen upp lektionerna fått fram till 14 December 2011:

Lektion - Julhäfte (211)

Lektion - är julen stulen? (107)

Lektion - Sagan om Lucia (50)

Nedan presenteras de populära publikationer **med** sökordet läsförståelse som har analyserats i denna studie. Siffran som står inom parentes är antalet tummen upp lektionerna fått fram till 27 December 2011:

Lektion - förenklat arbetshäfte om vikingatiden (408)

Lektion - Enkel läsförståelse (424)

Lektion - Läsa mellan raderna (511)

Etisk hänsyn

Källmaterialet är taget från offentliga publikationer på sajten Lektion.se men författarnamn och arbetsplats anges inte i denna studie då det ej kan anses relevant för varken resultat eller slutsatser. Däremot är källmaterialet inte anonymiserat då detta inte är praktiskt genomförbart eftersom sådana uppgifter ändå publicerats öppet och med samtycke av berörda personer på sajten Lektion.se.

Reliabilitet

Mäter studiens instrument samma sak varje gång? Om man ser på vad som mäts (överrensstämmelse med styrdokument, att arbeta med läsförståelse) och på det källmaterial som ingår i denna studie så bör tillförlitligheten, reliabiliteten hos instrumentet vara relativt högt. Däremot är en kvalitativ analys beroende av granskarens erfarenheter och utgångspunkter, vilket ger

varje mätning unika förutsättningar.

Validitet

De båda frågeställningarna i studien (Utgör lektionsunderlagen på sajten Lektion.se en resurs för att utveckla elevers läsförståelse? Uppfyller lektionsunderlagen på sajten Lektion.se läroplanens mål om läsförståelse?) skulle kunna kombineras till en övergripande fråga: Är underlagen på Lektion.se en resurs för läraryrket?

Mäter då denna studie detta? Verksamheten i grundskolan skall bygga på skolverkets styrdokument. Denna studie undersöker om lektionsunderlagen i ett urval från Lektion.se utgår (direkt eller indirekt) från läroplanens mål om läsförståelse. En kvalitativ analys utförs på varje lektionsunderlag där underlagets kvalitet som ett verktyg i läsförståelseutveckling utvärderas utifrån läroplan och styrdokument. Den interna giltigheten, validiteten kan alltså sägas vara god.

Generaliserbarhet

Den externa validiteten hos studien, alltså möjligheten att generalisera över alla lektioner som behandlar läsförståelse på Lektion.se, är låg. Detta på grund av att varje undersökt lektionsunderlag bara kan vara representativt för sig självt då alla underlag är olika i många aspekter. Däremot ger studien relativt god grund att uttala sig om sajtens strukturer som är uniforma över olika material och mer bestående över tid.

Metoddiskussion

Källmaterialet består utav 6 lektioner från Lektion.se. Tre av dem är nedladdade från de mest populära sökresultaten (se Urval) när man väljer ämnet svenska, åk F-6 samt skriver in sökordet "läsförståelse". De andra tre är utvalda från de mest populära lektionerna när man söker på ämnet svenska i samma årskurs som ovan utan något sökord; alltså de underlag i ämnet svenska som laddats ned mest för tillfället av sajtens användare. Eftersom dessa lektioner inte uttryckligen arbetar med läsförståelse har det varit nödvändigt att genom en kvalitativ analys se om underlagen behandlar ämnet läsförståelse.

En parameter av intresse att undersöka är huruvida det finns någon skillnad mellan de underlag som uttryckligen arbetar med läsförståelse hos eleverna kontra de som arbetar med läsförståelse utan att kategorisera det så. En användare som specificerat syftet med verksamheten har troligtvis också laddat upp ett mer genomtänkt material. Detta går att undersöka genom att bredda fokus för att fånga in de som inte uttrycker en specifik intention att arbeta med läsförståelse. De lektioner som *tolkas* arbeta mot läsförståelse har inte sagt att de arbetar aktivt med något annat syfte och intentionen är därför öppen för tolkning.

När man skriver in sökordet "läsförståelse" får man fram alla de underlag där ordet används. Det kan vara allt ifrån titeln på lektionen, om upphovsmannen benämnt det i lektionens specifikation av lektionstyp, men också om ordet nämns i beskrivningen (en kort beskrivande text som upphovsmannen har möjlighet att skriva fritt).

Genom att använda sig av sajten ”populära” lektioner fångas en ögonblicksbild av vad lärare som nyttjar sajten är ute efter. Dessutom ger detta en möjlighet att ta del av fler kommentarer från användarna då de mer populära underlagen har fler som hunnit eller velat kommentera. Studien syftar delvis till att se ifall sajten användes som en plattform för professionell dialog mellan pedagoger och denna eventuella dialog är lättare att se under de mest populära listorna än exempelvis de senast inlagda. Dock finns en inbyggd nackdel med att använda sig av listor över populära underlag. Sajtens algoritm (betyg+användande/ålder, se Urval) för att räkna ut popularitet innebär att äldre lektioner successivt flyttas nedåt i listan oavsett hur väl mottagna de är. Detta görs förmodligen för att säkerställa aktualiteten i materialet men får som konsekvens att nyare underlag med jämförelsevis ljumma betyg kan få en högre placering än äldre underlag som fått lysande recensioner.

Resultatredovisning

Nedan följer en presentation av källmaterialet som sedan analyseras utifrån studiens frågeställningar: *Kan underlaget på sajten Lektion.se användas för att utveckla elevers läsförståelse?* och *Uppfyller underlaget på sajten Lektion.se läroplanens mål om läsförståelse?* Resultatredovisningen avslutas med en *slutsats*.

Källmaterial

I detta avsnitt presenteras källmaterialet. Det är sex lektionsunderlag som publicerats på sajten *Lektion.se* som behandlas i denna undersökning.

”Lektion.se — din kollega på nätet! Återanvänd ditt lektionsmaterial! Lektion.se är en databas med material producerat av lärare för lärare. Här kan du enkelt söka och ladda hem lektionstips, idéer och inspiration.” Det är dessa ord som välkomnar besökaren på sajten startside. (Lektion.se, 111212).

När man som lärare publicerar något på sajten har man vid flera tillfällen möjlighet att specificera sitt underlag så att intentionen med underlaget blir synliggjord. Detta syns i resultatlistan när man som användare söker lektioner på sajten. Den information som ges i sökresultatet är *vem* som författat lektionen, *när* den är uppladdad, lektionens *titel* - som ofta är en kort beskrivning av uppgiften (”Läsläxa med uppdrag”), men ibland även något helt godtyckligt (”Julgran och tomte”) - vilken *årskurs* underlaget är ämnat till samt vilka *ämnen* författaren anser att lektionen berör (ofta kategoriseras underlaget in i flera ämnen). Det som däremot inte finns representerat i de olika beskrivningarna är hur upphovsmännen ställer sig till de nationella styrdokumenterna som ska ligga till grund för skolans verksamhet. De förskrivna ämnena som man har att välja på när man laddar upp underlag är:

MA/NO/TEKNIK: Biologi, fysik, kemi, matematik, No, Teknik.

SV/SO: *Geografi*, Historia, Religion, Samhällskunskap, SFI, SO, SVA, Svenska.

SPRÅK: Engelska, Franska, Spanska, Tyska.

PRA/EST: Bild, HK, Idrott, Musik, Slöjd textil, Slöjd trä/metall.

SPEC. PED: Engelska spec, Matematik spec, Svenska spec, Särksola,

Särskola autism, Särskola grund, Särskola träning, Övrigt spec.
ÖVRIGT: Datakunskap, Drama, Film, Modersmål, SANT, Tips,
Utvärderingssamtal mm, värdegrund, Ämnesövergripande.
(Lektion.se, 111212)

När en användare sökt och hittat ett underlag som är intressant och öppnar det så finns där mer information om underlaget. Bland annat finns en kategori som heter *lektionstyp*. Lektionstypen går alltså inte att se i listan över sökresultatet. Exempel på de lektionstyper man kan välja på när man publicerar material är: Arbetsuppgift, Läsa, Läsförståelse, Tips, Tävling osv.

Här nedan följer tre populära publikationer **utan** något specifikt sökord som utarbetade för att utveckla elevers kompetens i läsförståelse (för ytterligare information se *Urval*):

Lektion - Julhäfte.

Lektionsunderlaget beskrivs av upphovsmannen som ett häfte som behandlar traditionella fakta kring juletid. Underlaget består av korta texter om julen och vinterhögtider, med enkelt språk. Texterna har tillhörande uppgifter utan förankring i respektive text. Underlaget presenterar fakta utan någon källhänvisning. Uppgiften är ämnad för årskurs 1-5.

Ett utdrag av kommentarer från användare: ”Kanonbra!”, ”Tack! Precis vad jag behövde.”, ”Bra och trevligt utformat!!”, ”Vilket trevligt häfte du gjort och lagom med text och roliga uppgifter att göra!”. Författarens svar på dessa var: ”vad roligt att så många tycker att mitt häfte är bra! Hoppas att jag har sparat lite tid åt alla kollegor runt om i landet.” (Lektion.se, 111231)

Lektion - är julen stulen?

Den beskrivning som upphovsmannen ger är knapphändig: ”Högläsning, tomtesaga som kan läsas fram till jul”(Lektion.se, 111231). Hur man ska arbeta med texten efter/under läsning framgår alltså inte. Texten är uppbyggd som en berättelse i förstapersonsperspektiv och är uppdelad i 24 st. avsnitt och riktas enligt upphovsmannen till årskurs F-5. Den är mycket talspråklig och har många brister i stavning, logik, syntax och punktering. Nedan följer ett demonstrativt utdrag ur 24:e avsnittet:

Äntligen, äntligen är julafton här!!! Bästa dagen på hela året I dag ska jag bara lata mig och öppna klappar, Faktiskt kommer jag att ha många gäster... Vi ska ha en riktigt festlig fest! Alla är välkomna! Lille jultjuven, som ju inte var en tjuv då...men liten är han allt!

(Lektion.se, 111231)

Den röda tråden är svår att följa, exempelvis byter berättelsen vid ett par tillfällen berättarperson från mus till tomt. Förmodligen är författarens tanke att musen är berättaren genom hela berättelsen, men texten tillåter inte den tolkningen. Berättelsen innehåller också sporadiska frågor om matematik och geografi. Det finns inga källhänvisningar men utifrån textens karaktär kan antas att den är egenproducerad.

Ett utdrag av kommentarer från användare: ”Vilket arbete du har lagt ner!!! Fantastiskt att du delar med dig! Tack!”, ”Tusen tack. Denna kommer jag att använda mig av.” (Lektion.se, 111231)

Lektion -Sagan om lucia

Författarens beskrivning av underlaget lyder såhär: ”Här är en saga om Lucia jag har satt ihop och illustrerat. Passar att läsa för elever vid jul.”(Lektion.se, 111231). Underlaget består av en mycket

kort introduktion, en berättelse med illustrationer och avslutas med en kort faktabaserad sammanfattning av vem Lucia var. Texten är väl anpassad för de årskurser den riktar sig emot (åk 1-4) och är välskriven bortsett från något enstaka grammatiskt fel och bortfallet ord. Verket saknar källhänvisning trots att författaren enligt egen utsago har tagit från olika källor. Författarens intention kan tolkas som att elever skall läsa texten enskilt eller att texten skall högläsas för elever. Det finns ingen beskrivning av vilken form ett fortsatt arbete med underlaget skall ha eller hur det förhåller sig till styrdokumentet.

Upphovsmannen ber i sin beskrivning användare att lämna feedback angående hennes lektion. En kommentar hade kommit in: ”Tack Hanna. Skall använda din bok vid en luciasamling för vår skolas ca 100 elever. Den var väldigt bra och lätt att ta till sig även för yngre barn.” (Lektion.se, 111231)

Här nedan följer tre populära publikationer **med** sökordet: *läsförståelse* (för ytterligare information se *Urval*):

Lektion - förenklat arbetshäfte om vikingatiden

Upphovsmannen beskriver underlaget på följande sätt: ”Om textmassorna i historieböckerna blir för mastiga för eleverna kan man jobba med detta häfte - t.ex. till invandrarbarn som har svag läsförståelse...”(Lektion.se, 111231). Underlaget är riktat till åk 1-9 i ämnena Historia, SVA och Svenska och är ett välstrukturerat häfte med texter och tillhörande frågor. Det finns också bilder i häftet som illustrerar textens innehåll. Texten är levande med en, för mottagaren, anpassad meningsuppbyggnad och tillhandahåller en rik och varierad vokabulär. Det finns enkla faktafrågor till texten som inte kräver någon inferens, ibland är nyckelord kursiverade. Innehållet är taget från hemsidan ungafakta.se och till viss mån omarbetats och förenklats, ingen källhänvisning ges.

På sista sidan står de kunskapsmål som eleverna ska uppnå formulerade såhär:

”Eleven ska:

Känna till hur folk levde vikingatiden: de flesta var fattiga hantverkare som även plundrade. Det fanns också rika hövdingar.

Känna till några typiska saker för vikingarna som t.ex. vikingaskeppen, runskrift, asagudarna.

Känna till Sveriges första stad som bildades under vikingatiden: Birka.” (Lektion.se, 111231)

Ett utdrag av kommentarer från användare: ”Detta häfte blev mycket poppis bland skoltrötta 8:or. Lagom jobb för en lektion. De vill ha mer av den här varan!”, ”toppen, tack. Använde till mina fyror med lite diskussion och annat material runt.”, ”Jättebra häfte men vilken historiabok är det? Tack på förhand” och ”Är inte texterna hämtade från ungafakta.se? Ska inte det anges i så fall?” (Lektion.se, 111231)

Lektion: Enkel läsförståelse

Upphovsmannen beskriver sitt underlag på följande sätt: ”Superenkel läsförståelse. Jag hittade materialet här på Lektion.se (tack till författaren!) och har bara illustrerat dem och gjort dem till Läs-kort. Det är bara att plasta in och använda!”(Lektion.se, 111231). Underlaget är riktad till åk 1-3 i skola och särskola och ämnet Svenska. Det består av 30 st. kort med enklare texter och tillhörande frågor med instruktioner för användning. Frågorna är av faktakarakter och svaren går att finna i texten utan avancerad tolkning. Inga källhänvisningar anges då upphovsmanen säger sig inte kunna hitta den ursprungliga författaren.

Ett utdrag av kommentarer från användare: ”Mycket trevliga kort. Jag ska genast börja använda

dem i mina ettor. Tack!”, ”Otroligt fina kort och trevliga texter! Ser inbjudande ut! MEN har du frågat författaren om tillstånd att använda texterna? Och borde du inte uppge namnet på författaren? Om någon använder/vidareutvecklar mina texter/idéer skulle jag nog gärna vilja att mitt namn ska finnas med.” och ”Korten är jättefina, men innehåller en del meningsbyggnadsfel (kort 3, kort 18, kort 24, kort 25, kort 26). Det saknas även en del kommatecken. Det går lätt att rätta till, men jag vill ändå göra dig uppmärksam på det. Jag har fixat felet och plastat in dem och använder dem i min undervisning. Tack för ett fint jobb du lagt ner.” (Lektion.se, 111231)

Lektion: Läsa mellan raderna

Upphovsmannen beskriver sitt lektionsunderlag på följande sätt:

Här kan eleverna träna sig i att läsa mellan raderna. Tänk vad mycket vi omedvetet läser in i den lilla text som står. T.ex. hur gamla de vi läser om är, vad det är som händer, i vilken miljö de befinner sig och så vidare. Jag saknade den här sortens arbetskort/uppgifter då jag satte samman läsårets arbetsschema i svenska. Uppgifterna har varierande svårighetsgrad från det allra enklaste till det svårare. Passar troligen flera nivåer och elever. I min klass kommer jag att låta eleverna arbeta två och två för att de ska kunna föra en diskussion kring texten. Kanske uppfattar de skeenden och personer på olika sätt.

(Lektion.se, 111231)

Underlaget är riktat till åk 1-6 i ämnet Svenska och består av 16 kort. Varje kort har en enkel text, en bild och 2-4 frågor. Svaren till frågorna ges inte i texten utan går att resonera sig fram till med hjälp av inferens. Ett utdrag ur underlaget:

-Hjälp! Jag kan inte simma! Nils och Vera hann inte ens ta på skorna. De vassa stenarna gjorde ont under Nils fötter. Vera visste att det var bråttom. Hon sprang så fort hon kunde med sina gamla ben.

1. Varför var det så bråttom? Vad var det som hade hänt? 2. Vem är Nils och Vera? Hur vet du det? 3. Vem är det som ropar? Hur vet du det?

(Lektion.se, 111231)

Ibland kan flera svar vara korrekta men många frågor har följdfrågor (exempelvis: ”Hur vet du det?”) som gör att tolkningen blir synliggjord. Upphovsmannen ger en rekommendation om att arbeta i par för att synliggöra olika sätt att tolka text. Den enda källa som uppges för bild och text är upphovsmannen själv.

Ett utdrag av kommentarer från användare: ”Jättebra, har också saknat denna typ av material, har dock inte hunnit författa något sådant själv ännu, så jättebra. Nån som har något tips varifrån man kan få inspiration till denna typ av material förutom denna lektion?”, ”Hej kelfwing! Här några exempel på material som behandlar detta med att läsa mellan raderna: <http://skola.serholt.com/index...>”, ”Tackar och bockar för dessa kort. Toppen!”, ”Undrar om du har någonting liknande för lite äldre barn?” och ”Jättebra! jag har nytta av dessa kort även för vuxna, svenska som andra språk!” (Lektion.se, 111231)

Utgör lektionsunderlagen på sajten Lektion.se en resurs för att utveckla elevers läsförståelse?

I *Lektion - Julhäfte* är en av texterna i är formulerad på följande sätt:

På nyårsafton kanske ni brukar skjuta raketer? Detta gör man för att säga ”adjö” till det gamla året och välkommen till det nya. Förr trodde man också att man skrämde bort alla mystiska, mörka makter, troll och annat otyg.

(Lektion.se, 111231)

Det hela inleds spännande där eleven kommer in i texten via en personlig fråga, sedan en förklaring till varför man smäller av raketer. Slutligen pratar författaren om hur nyårstraditionen tolkades ”förr”. Texten börjar med en fråga som ger möjlighet för en elev att uttrycka sig, den är elevnära och aktuell i tiden. Uppgiften som följer står däremot, likt resterande uppgifter i häftet, helt skild från texten. Eleverna ska nämligen ”Uppgift: Rita en riktigt fin raket som har smällt av på nyårsnatten.”(Lektion.se, 111231). Rituppgiften saknar motiv eller syfte utan är synbarligen helt godtycklig och uppmanar till produktion utan eftertanke. Den här uppgiften tillåter inte en reflektion över texten. Texterna berör de olika ämnen som den är kategoriserad som. Uppgifterna som följer däremot arbetar enbart med att elever ska kunna följa en enkel instruktion. Dessa uppgifter har ingen förankring i texten, oftast är de rituppgifter dock med samma tema som texten berör. Endast en av uppgifterna i häftet arbetar mot läsförståelse. I denna uppgift behöver läsaren inte läsa mellan raderna men det krävs att de kan dra slutsatser utifrån egna erfarenheter. Den är utformad som följer: ”Tomten har väldigt mycket att göra just nu vid jul. Vad tror du tomten gör på sommaren? Skriv och rita.”(Lektion.se, 111231).

Är julen stulen? Denna typ av underlag kan ligga till grund för en läsförståelseundervisning beroende på hur pedagogen väljer att arbeta med texten. Det framgår inte av beskrivningen vilken arbetsform, utöver högläsning, upphovsmannen tänkt passar till texten. En arbetsform hade kunnat vara att användaren har ett boksamtal om texten exempelvis utifrån ett avsnitt där julens bakgrund behandlas:

Tomtefar protesterade, såklart! Han menade att det faktiskt var Jesus fel att det var julafton, inte hans! Han hade ju inte ens en egen födelsedag... Och faktiskt skulle han inte ens vilja ha det, ...Jesus däremot, var ju både korsfäst och död så han behövde nog firas!

(Lektion.se, 111231)

Däremot kan man pga. av språkliga bristerna i texten ifrågasätta om underlaget är lämpligt att använda i svenskundervisning.

Sagan om Lucia. Underlaget har ett språk och ämne som kan skapa lärsituationer. Texten har en klar röd tråd och lämnar tomrum som eleverna själv kan förhålla sig till och tolka.

Lektion - förenklat arbetshäfte om vikingatiden

Texten är av upphovsmannen bearbetad för att göra den mer lättläst. Att textens frågor enbart är av faktakaraktär gör att eleverna inte ges någon möjlighet att tolka texterna. Nyckelorden, som oftast är svaren på frågorna, är skrivna kursivt vilket gör det klart för eleven att man ska finna det rätta svaret utskrivet i texten, utrymme för att ifrågasätta texten finns inte. Underlagets uppgifter handlar mer om genomsökning än aktiv förståelse av texten.

Lektion : Enkel läsförståelse

Underlaget har potential att arbeta med elevers läsförståelse på en introduktionsnivå då svaren enkelt utläses ur texten.

Lektion : Läsa mellan raderna

Texternas utformning är av sådan karaktär att den aktivt arbetar mot att utveckla elevers abstrakta tänkande. Läsförståelsen behöver vara på sådan nivå att läsaren behärskar att kliva in i texten men samtidigt plocka in egna erfarenheter utifrån för att kunna tolka svaren.

Summering:

De olika underlagen i källmaterialet utgör en resurs i läsförståelseundervisningen men på olika nivåer. Många av texterna i underlagen är av god språklig kvalitet, dock är uppgifterna sådana att de sällan tillåter eleverna att reflektera över innehållet. De flesta är avsedda för att träna läsförståelse på en ytlig nivå, exempelvis att söka efter explicita fakta i en text.

Uppfyller lektionsunderlagen på sajten Lektion.se läroplanens mål om läsförståelse?

Eftersom det inte finns något krav från Lektion.se på att ha med vilka delar av styrdokumentet som underlagen vilar på så är det svårt att tolka den pedagogiska intentionen med lektionsunderlagen. Detta gäller även de underlag som uttryckligen strävar mot att utveckla elevers läsförståelse, eftersom de inte specificerar vilka mål om läsförståelse de arbetar mot eller hur dessa ska uppfyllas.

Inga av upphovsmännen kopplar sitt underlag till styrdokumentet. En medveten koppling till styrdokumentet går därför inte att finna i underlagen men genom en analys av innehållet utifrån styrdokumentet kan man se att vissa mål ändå behandlas. Om de, som laddat ner och använt uppgiften i sina klassrum, hade styrdokumentet i åtanke och bedömde underlaget utifrån dessa kan en utomstående svårligen ta reda på.

Underlaget *Är julen stulen* rimmar inte med inte läroplanens mål i syfte eller centralt innehåll för Lgr 11, ej heller för uppnåendemål i Lpo 94. Delvis på grund av att texten brister i språklig kvalitet.

Sagan om Lucia. Underlaget tar inte aktivt någon ställning till styrdokumentet men följer Lgr 11 vad gäller syfte.

I *Julhäfte* ingår en läsförståelseuppgift (se *Kan underlaget på sajten Lektion.se användas för att utveckla elevers läsförståelse?*) som syftar till att uppfylla läroplanens mål att argumentera utifrån egna erfarenheter. Underlaget i övrigt verkar dock inte ha någon pedagogisk medvetenhet med stöd i styrdokumentet. Det man kan se i kommentarerna i julhäftet var att många tyckte att det var bra och användbart. Även författaren uttryckte ”vad roligt att så många tycker att mitt häfte är bra! Hoppas att jag har sparat lite tid åt alla kollegor runt om i landet.”(Lektion.se, 111231). Det sker här en interaktion mellan olika pedagoger, dock är det ingen dialog. Det är ingen som diskuterar styrdokumentets roll i lektionsplaneringen. Att använda underlaget ses som ett sätt att spara tid. Endast en person kom med konstruktiv kritik som handlade om ett faktafel i häftet (trettondagsafton hade angetts infalla på fel dag pga. ett räknefel). Det är ingen som diskuterar vilka mål man arbetar mot, vilken förståelse som krävs och om alla uppgifter är lämpliga i alla klassrum.

Att inte aktivt förhålla sig till styrdokumentets mål om läsförståelse genomsyrar källmaterialet.

Lektionen om vikingatiden tar visserligen upp kunskapsmål för eleverna i sitt häfte. Men dessa är så specifika att målen går att uppnå genom att bara läsa målbeskrivningen: ”*Känna till Sveriges första stad som bildades under vikingatiden: Birka.*”. En kommentar till detta var: ”Längs bak i häftet har du målen, jättebra! Jag får intrycket av att ni har benat upp de nationella målen ordentligt på er skola, stämmer det? Går det att hitta era lokala kursplanemål på er skolas webbsida?” Svaret på frågan var ”Nej, tyvärr inte” (Lektion.se, 111231). Det är enda gången i källmaterialet som en aktiv fråga om just mål i undervisningen omnämns för diskussion, dock behandlades den inte av fler och diskussionen avslutades därför.

”*Genom att kommentera och återge några för eleven viktiga delar av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven föra enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna och relatera detta till egna erfarenheter.*” (Skolverket, 2011b, s. 227) De flesta underlag i denna studie som arbetar mot läsförståelse arbetar inte utifrån det arbetssätt som formuleras ovan. Istället för att eleverna får möjligheten att återge för dem viktiga delar av texten eller relatera till egna erfarenheter så ger läraren bara möjlighet att återge fakta utan reflektion.

Många texter arbetar mot att eleven ska förstå och urskilja budskap i kortare texter. Uppgifternas form gör det oftast inte möjligt att tolka och läsa mellan raderna även om texterna i sig hade kunnat användas för att göra det. Ett exempel är de välskrivna texterna i underlaget om vikingatiden vars uppgifter inte tillåter tolkning. Det är som att upphovsmännen delat upp följande mål i två delar och enbart arbetar mot det ena, att förstå och urskilja texters uttalade budskap: ”*Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.*” (Skolverket, 2011b, s. 224)

Underlaget *Att läsa mellan raderna* får på ett mycket framgångsrikt sätt med alla kriterier i det centrala innehållet för årskurs 4-6 vad gäller berättande texter. Detta är däremot inte utskrivet i underlagets beskrivning. Användare av underlaget kan alltså använda det och arbeta med det centrala innehållet men underlagets utformning uppmuntrar inte till ett sådant pedagogiskt utbyte på en medveten nivå.

Denna studie tar upp delar av Lpo 94 (Se Styrdokument). Ett av strävansmålen handlar om att eleven ska få möjlighet att utvecklas, att kunna lyssna, diskutera och argumentera kritiskt (Lärarens handbok, 2008, s.42). De flesta underlag i källmaterialet har uppgifter av endimensionell karaktär som inte tillåter dialog mellan elev och text; de är bara ett test för att se om eleven kan urskilja information ur texten. Uppnåendemålen talar om att eleven skall kunna ”behärska det svenska språket” och ”lyssna och läsa aktivt”, men också att kunna ”uttrycka idéer och tankar i tal och skrift” (Lärarens handbok, 2008 s.42) något som kräver en djupare interaktion än fråga-svar.

Summering:

Inget av lektionsunderlagen behandlar aktivt styrdokumentet men analysen visar att flera av styrdokumentens mål behandlas i underlagen. När man söker lektionsunderlag på Lektion.se finns ingen garanti på att underlagen arbetar efter styrdokumentet utan det är upp till varje användare att granska dem kritiskt.

Slutsats

När man studerar underlagen ser man hur de förhåller sig till läroplanen och vad den pedagogiska tanken är. De har varierande nivå av måluppfyllelse. Det krävs av lärarna att de är medvetna om vilka mål från styrdokumentet de arbetar mot för att kunna använda underlagen på Lektion.se på ett försvarbart sätt.

Det finns således ingen garanti att materialet på Lektion.se är av god kvalitet vare sig utifrån styrdokument eller vad gäller pedagogiska intentioner för läsförståelse. De underlag som uttryckligen arbetar mot läsförståelse specificerar inte vilken nivå av läsförståelse de ämnar att uppnå. Användaren är helt utelämnad till sin egen förmåga att kritiskt granska om underlaget är lämpligt att använda i skolverksamheten.

Diskussion

När man ser till de mest populära lektionerna då denna uppsats skrevs så hade de en gemensam nämnare, nämligen ”roliga” lektionsunderlag med jul-tema. Underlagen har i denna studie kritiserats för sin låga språkliga kvalitet och oklara syften. Frågan man kan ställa sig är varför underlag av denna kvalitet kan vara populära? En tänkbar förklaring kan vara att pedagoger söker uppgifter med fokus på underhållning inför jullovet istället för att använda sig av material med en tydligare pedagogisk riktning. En annan förklaring kan vara att en majoritet av de populäraste lektionerna alltid berör underhållning. Lektion.se skulle enligt denna förklaring fungera som en underhållningssajt snarare än en pedagogisk och didaktisk resurs. Exempelvis är syftet i underlaget *Är julen stulen?* oklart och det kan därför vara svårt att försvara materialet som en del av ens pedagogiska arbete i skolan. Dock har underlaget fått totalt 107 ”tummen upp” av användarna och enbart goda recensioner. Underlaget, *Att läsa mellan raderna* däremot har en tydlig pedagogisk potential som tyvärr inte uttrycks av upphovsmannens beskrivning. Som pedagog kan det vara svårt att försvara ett underlag för föräldrar, elever och kollegor om en medveten koppling till syfte och mål saknas.

Vid ett initialt slumpmässigt urval av lektioner, som utfördes för att skapa kännedom om struktur och innehåll på Lektion.se, skilde sig ett underlag ur mängden. Detta underlag hade en aktiv koppling till Lgr11. Däremot hade underlaget inte många träffar och endast 10 ”tummen upp” och mötte därför inte de urvalskriterier som stipulerats för källmaterialet. Värt att notera är att kopplingen till styrdokumentet inte syns i resultatlistan för sökningen utan det krävs att man öppnar upphovsmannens beskrivning för att ta del av den informationen.

Lärare har ett viktigt uppdrag i samhället, [...] Detta uppdrag formuleras i skolans styrdokument, såsom läroplaner och lagar. Lärare utgår i sin yrkesutövning från det uppdrag samhället ger dem,

(Lärares handbok, 2008 s,195)

I de underlag som uttryckligen arbetar med läsförståelse arbetar de flesta med en yttlig läsförståelse. I centralt innehåll för åk. 4-6 ingår: *”Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.”* (Skolverket, 2011b, s. 224) Som tidigare nämnt behandlar de flesta underlag bara halva detta innehåll. Reichenberg visar genom egna och oberoende undersökningar hur svenska elever presterar

klart bättre på frågor där eleven inte behöver integrera förkunskap med text för att få fram ett svar (Bjar, 2006, s. 213). Wiksten Folkeryd mfl. menar att läsförståelseundervisningen framförallt behandlar ett slags avsökning av fakta eller analys utan något behov att stiga utanför texten och reflektera. (Bjar, 2006, s. 183-184). Varför är undervisningen och underlagen förankrade i målen med en så skev fördelning? Sannolikt är det enklare att formulera uppgifter som behandlar en ytlig förståelse och det är också sådana frågor som brukar introducera läsförståelseundervisningen i skolan. I kommentarerna till underlaget *Att läsa mellan raderna* uttrycks ett behov av fler inferensuppgifter i undervisningen och användarna efterfrågar fler uppgifter och andra källor med liknande material som underlaget, även till andra åldrar. Då blir Lektion.se den resurs den har möjlighet att vara, en plattform för pedagogiskt och didaktiskt utbyte.

I underlaget *Julhäfte* ingår uppgifter där kopplingen mellan text och tillhörande uppgifter är oklar. Dels kan det vara svårt för eleverna att se syftet med uppgiften och som Kernell (2002) så kärnfullt uttrycker det måste man veta resmålet för att veta vad man ska packa i väskan (s.88).

De didaktiska frågorna, *vad*, *varför* och *hur* ska hela tiden följa med i verksamheten (Kernell, 2002, s.89 och Stensson, 2006, s. 35). Dessa är också viktiga att medvetet föra in i undervisningen - till eleverna! För att nå en lust att lära måste lärandet vara meningsfullt (Stensson, 2006, s 68). En uppgift som den här kan bli meningsfull, bara man får en motivering till vad vi arbetar med. Det framgår inte i uppgiften så som den ser ut nu. Ska vi träna på att rita en *raket*? Eller att rita riktigt *fin*? Om vi innan pratat om fyrverkerier och ljus, färgkombinationer i bilden så skulle uppgiften vara förankrad i det man för närvarande arbetade med i undervisningen och följa en progression istället för att "fylla ut tiden" med. Dessutom låter man eleverna ta mer ansvar i sitt lärande om man bjuder in dem i processen. Både ansvar och elevinflytande är en viktig punkt i skollagen (4 kap. 2§) samt i de yrkesetiska principerna där det formuleras på följande sätt: "Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning stödja elevernas rätt till inflytande över sin utbildning och stärka deras ansvarstagande för sina studier."(Lärarens handbok, 2008, s.193)

Tillsammans med elever kan lärare utgå både från kursplanens mål att uppnå och mål att sträva mot, och utifrån dessa planera undervisningen. Då elever förstår kursplanernas mål kan de skapa lämpliga lär-strategier och på så vis få inflytande och ökat ansvar över sin undervisning.

(Myndigheten för skolutveckling s.25)

Wiksten Folkeryd m.fl. ger exempel på hur man framgångsrikt undervisar kring läskompetensen. Man måste synliggöra syftet med den text eller uppgift eleverna arbetar med. Ett sätt är att arbeta med att synliggöra författaren för eleverna är att använda sig av QtA (Questioning the Author). (Bjar, 2006 s.222-223) Detta för att elever skall kunna se att texter har olika mottagare och att man som skribent måste man ta hänsyn till detta, vilket eleverna får praktisera genom att producera text riktad till olika mottagare och i olika ämnen. (Bjar, 2006, s.184)

hur ska elever bäst rustas inför ett liv som aktiva samhällsmedborgare? [...] genom att låta eleven möta olika slags texter och genom att låta eleven använda tolkning och reflektion som de främsta instrumenten i läsförståelseprocessen.

(Skolverket, 2006, s. 45)

Lärare kan inte använda sig av QtA eller andra lånade metoder utan eftertanke. Alla klasser och elever har individuella förutsättningar vilket gör det nödvändigt att anpassa metod och innehåll efter den klass som skall undervisas (Stensson, 2006, s.67-68). Detta gäller alla underlag, t.ex.

lektionsunderlagen från Lektion.se. De måste granskas noggrant för att lärandet skall kunna bli meningsfullt.

De yrkesetiska principerna för läraryrket som citeras i *Inledningen* lägger vikt vid att vi ska ha ett vetenskapligt stöd i vårt arbete och ständigt utveckla vår kompetens. Därför är det viktigt att inte bara förhålla sig kritiskt till digitala lärresurser som Lektion.se utan att också se möjligheter till interaktion och utveckling av dessa plattformar. Säljö skriver att:

Mediesamhället och informationsexplosionen förändrar också villkoren för lärande. Skolan måste därför utveckla elevers lärande så att de får möjlighet att skapa överblick och sammanhang i det allt mer komplexa och osorterade informationsflöde som medborgare möts av.

(Lärarens handbok, 2008, s. 32)

På Lektion.se finns möjlighet att kommentera på de olika lektionsunderlagen. På underlagen i källmaterialet består kommentarerna av tacksamma utrop. Ett par få kommentarer ger konstruktiv kritik, ofta kring den språkliga formen hos underlaget. ”Tummen upp”-funktionen är i högre grad använd, däremot lämnar majoriteten av läsarna ingen feedback. Exempelvis har *förenklat häfte om vikingatiden* ca 14.000 nedladdningar men endast 408 tummen upp och totalt 8 kommentarer. Här ser vi att potentialen att använda forumet som en kollegial mötesplats med utrymme för en dialog inte tas tillvara på av majoriteten av användarna.

Dessutom ger förstås kollegors diskussioner samma didaktiska finesser som tidigare beskrivits kring elevsamarbete: För varje nytt perspektiv vi tar, blir vi klokare! På samma sätt som vi skapats med två ögon för att kunna bedöma avstånd - för att kunna se djup - behöver vi varandras olika uppfattningar och perspektiv för att få syn på djupet i de fenomen vi diskuterar. Om samarbetet är bäst då vi inte är riktigt överens. Vore vi helt eniga skulle ju varje diskussion bli meningslös!

(Kernell, 2002, s 193)

Lektion.se är ett välkänt och fritt forum som skulle kunna vara en guldgruva av pedagogiska utbyten men det innehåller, likt många andra icke modererade forum, mycket information men med varierande kvaliteter. Saknaden av strukturella funktioner för att behandla de kunskapskrav som Skolverket ålägger lärarkåren att använda, men även saknaden av spontan förankring till dessa kunskapskrav hos användarna på Lektion.se är något som diskuterats (Se Olsson, 2009)

Det källmaterial som valdes ut till studien saknade, i de flesta fallen, uttalad koppling till de mål som vi som yrkesutövare måste förhålla oss till. För att höja status och kvalitet på skolans verksamhet krävs en professionalitet. Ett sätt att uppnå det är att vara beläst och tillämpa de styrdokument som utgör fundamentet för vår yrkesutövning.

Vi måste kunna se funktionen mellan mål - metod - utvärdering och kunna föra en dialog kring dessa relationer. Vi måste dessutom kunna beskriva detta så att det kan förstås av andra.

(Kernell, 2002, s.103)

Tillämpning och diskussion av styrdokumentet måste ske i vardagen och i alla moment. Att dessa dokument som är centrala för uppbyggandet av vår verksamhet inte ens nämns i de lektionsunderlag som valdes ut är anmärkningsvärt. ”Styrdokumentet lever inte upp till den roll av instrument för

måluppfyllelse som de är avsedda att vara. Man frågar sig om den målstyrda skolan existerar när populära sajter som Lektion.se inte är mer målanpassade.” (Olsson. 2009 s. 23) Vems ansvar är det då att understödja en pedagogisk diskussion och reflektion kring styrdokument? Är det administrationen på sajten som bör moderera innehållet hårdare, likt en kollegial granskning av forskningsartiklar? Eller är det varje enskild lärares skyldighet, både upphovsmän och användare, att höja sin standard och inte tillåta okritisk spridning och användning av underlag utan förankring i styrdokumenten? Olsson (2009) menar att: ”Det är dock svårt att finna målbeskrivningar [på Lektion.se] eller hänvisning till läroplan, nationella program mål, strävansmål, uppnåendemål eller till någon lokal målskrivning. Medvetenheten om målen hos de professionella skulle kunna öka om Lektion.se lade in någon rubrik för målknytning” (s.16). Viktigt att notera är att ansvaret att kritiskt granska det underlag man bygger sin verksamhet på, digitalt som analogt, ändå ytterst ligger på varje enskild pedagog.

Because of this ongoing process of change it is important to strengthen the teachers and the students' awareness and competence to deal with the Internet. They have to understand the Internet culture, and in accordance with the goal and guidelines in the curricula, critically examine, choose, develop and eliminate digital learning resources.

(Olsson & Sandorf, 2010 s. 6)

Från observationer av kommentarer till lektionsunderlag på Lektion.se (”tack för att du räddade min dag”, och ”din lektion verkar bra, jag ska testa den imorgon” (Lektion.se, 111231)) framträder en bild av att lärare använder underlaget helt utan granskning. Denna bild är däremot ofullständig då majoriteten av sajtens besökare inte kommenterar på underlaget. Men något som egentligen kräver mycket tid att sätta sig in i: tolka, värdera och diskutera om underlaget är lämpligt för undervisningen i en viss klass, verkar istället användas som en nödlösning i vardagen när tid och inspiration tryter.

Referenser

- Bjar, L (red.) (2006). *Det hänger på språket: lärande och språkutveckling i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur
- Chambers, A. (1998). *Böcker inom oss: om boksamtal*. ([Ny utg.]). Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Dysthe, O. (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, P (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Kernell, L. (2002). *Att finna balanser: en bok om undervisningsyrket*. Lund: Studentlitteratur.
- Lektion.se (2011). Hämtat 8:e December - 31:e December 2011. <http://www.lektion.se/lektioner>
- Lärarens handbok: läroplaner, skollag, yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention*. (8., rev. uppl.) (2008). Lund: Studentlitteratur.
- Olsson, L (2009) *Digitala lärresurser i en målstyrd skola* Göteborgs Universitet
- Olsson, L. & Sandorf, M. (2010). *Increase the Professional Use of Digital Learning Resources among Teachers and Students*. Ur: D. Gibson & B. Dodge (Red.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2010* (ss. 2514-2520). San Diego, Kalifornien, USA: AACE.
- Stensson, B. (2006). *Mellan raderna: strategier för en tolkande läsundervisning*. Göteborg: Daidalos.
- Sverige. Bibelkommissionen (1973) (1999). *Bibeln*. Örebro: Libris.
- Sverige. Myndigheten för skolutveckling (2007). *Att läsa och skriva: forskning och beprövad erfarenhet*. ([reviderad upplaga]). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Sverige. Myndigheten för skolutveckling (2007). *Svenska: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
- Sverige. Skolverket (2011a). *Kommentarmaterial till kursplanen i svenska*. Stockholm: Skolverket.
- Sverige. Skolverket (2009). *Kursplan med kommentarer till mål som eleverna lägst ska ha uppnått i slutet av det tredje skolåret i ämnena matematik, svenska och svenska som andra språk*. Stockholm: Skolverket.
- Sverige. Skolverket (2011b). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Sverige. Skolverket (2006). *Med fokus på läsförståelse: en analys av skillnader och likheter mellan internationella jämförande studier och nationella kursplaner*. Stockholm: Skolverket.